

A GYEPGAZDÁLKODÁS ÉS A GYEPRE ALAPOZOTT ÁLLATTARTÁS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI EGY KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ALAPJÁN

Forgó István

Nyíregyházi Főiskola, Műszaki és Mezőgazdasági Főiskolai Kar, 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b

A gyepterületek alulhasznosítása a rendszerváltás óta jelentős kiterjedésű területeken figyelhető meg országszerte és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében egyaránt. Kérdőíves és interjú felmérés segítségével igyekeztem képet kapni a gyephasznosítás és a gyepre alapozott állattartás fejlesztésének lehetőségeiről, a gazdálkodók véleménye alapján. Eredményeim szerint a gazdák a gyepék újratelepítését, az istállótrágyázást és a szakszerű gyephasznosítást tartották legfontosabbnak, mely szakmailag kifogásolható. Véleményem szerint az agrár-környezetgazdálkodási programba újonnan bekapcsolódott gazdálkodók még nem szoktak hozzá ehhez a gazdálkodási módhoz. Az állatfajok közül a megkérdezettek több mint 53%-a a juhállományát növelné, közel 13%-uk semmilyen állatfaj fejlesztésében sem lát perspektívát.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Az elemzés alapjául szolgáló adatokat személyes interjúk és postai úton begyűjtött kérdőívek segítségével gyűjtöttem. A személyes interjúkat 2003 nyarán 50 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, gyepterülettel rendelkező és az Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program extenzív gyephasznosítási célprogramjában résztvevő gazdálkodónál végeztem el. Postai úton ugyanezt a kérdőívet 68 gazdálkodótól kaptam vissza. Az interjúk űrlap 24 kérdést tartalmazott, melyek közül egyes kérdések irányított (zárt) részkérdéseket és egyéni véleményeket kérő (nyitott) részkérdéseket egyaránt tartalmaztak. Dolgozatomban a gyepgazdálkodás és a gyepre alapozott állatállomány fejlesztésére irányuló kérdésre adott válaszokat kívánom elemezni és az eredményekből következtetéseket levonni. Az adatokat egyszerű statisztikai módszerekkel, százalékszámítással és arányszámok, súlyozott számtani átlagok képzésével vizsgáltam. Az interjú kérdésének értékelésénél a kérdések súlyozott számtani átlagát – az irányított és az egyéni véleményeken alapuló válaszok figyelembevételével – úgy kaptam meg, hogy az adott kérdés gazdálkodók által megjelölt rangszámainak összegét osztottam a kérdésre választ adók számával.

EREDMÉNYEK ÉS MEGVITATÁSUK

A gyepgazdálkodás fejlesztésére irányuló kérdés 8 zárt részkérdést tartalmazott és lehetőséget biztosított nyitott részkérdés formájában az egyéni észrevételek, vélemények kinyilvánítására, melyre 10 különféle válasz érkezett. A részkérdésekre 1-10 közötti számot kellett adniuk a gazdálkodóknak a tényező fontossága szerint. A kérdés súlyozott számtani átlagát az alábbi képlettel számítottam:

$$(\sum R_{1-n})/v$$

ahol:

R = a kérdésre a gazdálkodók által megjelölt rangszám (1-10 között)
v = a kérdésre választ adók száma

A gyepgazdálkodás fejlesztését szolgáló tényezőkre irányuló kérdés irányított részkérdéseire adott válaszokat az 1. táblázat szemlélteti. A táblázatban az egyes válaszok a válasz súlyozott számtani átlaga alapján kerültek rendezésre. A számtani átlag kisebb értéke a fejlesztési tényező fontosságát mutatja. Az érték minél magasabb, azt a gazdaságok vezetői a gyepgazdálkodás fejlesztésében kevésbé tartották lényegesnek.

1. táblázat: A gyepgazdálkodás fejlesztését szolgáló tényezők

Tényezők	A kérdésre választ adók száma	Súlyozott átlag
Újratelepítés	74	3,76
Istállótrágyázás	79	3,77
Szakszerű legeltetési és agronómiai hasznosítás	89	3,83
Ápolási munkák időben megfelelő elvégzése	87	3,98
Felülvetés	71	4,15
Műtrágyázás	80	4,3
Szakaszos legeltetés	86	4,6
Megfelelő gépellátottság	83	5,18

A gazdálkodók a gyep újratelepítésétől várják elsősorban a gyepgazdálkodás fejlődését. Ez a válasz véleményemmel megegyezik, miszerint a nagy kiterjedésű elhanyagolt, hasznosítatlan gyepterületek problémája a vidék egyre hangsúlyosabb problémája lesz. Az istállótrágyázás és a szakszerű legeltetési és agronómiai hasznosítás sorrendben a második és harmadik legfontosabb fejlesztési tényező. Negyedik helyen az ápolási munkák időben és megfelelő minőségben való elvégzése került, ötödik helyen a felülvétést, míg hatodik helyen a műtrágyázást jelölték meg. A legeltetés szakaszossága és a megfelelő gépellátottság kisebb jelentőségű a fejlesztési tényezők között.

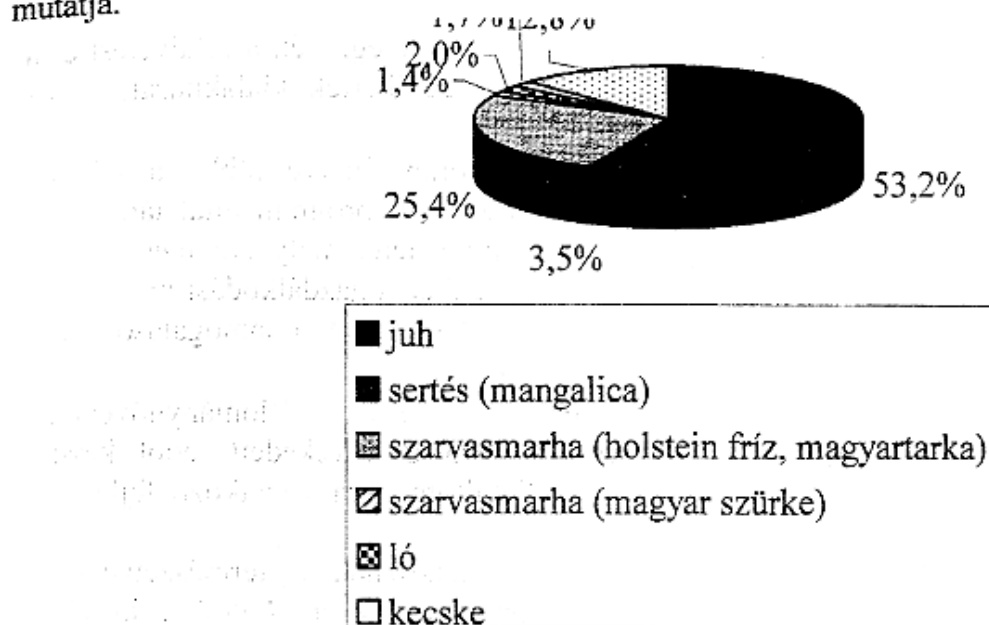
A nyitott részkérdésre adott válaszok közül az öntözés került a legfontosabb tényezők közé, melyet 30 gazda jelölt meg. A nyitott részkérdésre adott válaszok szerint a következő figyelemre méltó tényezők kerültek, melyek a gazdálkodók 2-12%-ának véleményét tükrözik, tényezőnként kevesebb, mint 10 fő jelölte meg:

- Legelőkertek kialakítása,
- Intenzív telepített legelők létesítése,
- Mélylazítás elvégzése,
- Tisztító kaszálások elvégzése,
- Termékértékesítési problémák megoldása,
- Termelői szövetségek létrehozása,
- Megfelelő állatlétszám biztosítása a gyepterületeken,
- Támogatások növelése,
- Gyepfőrések elvégzése.

Véleményem szerint a szakmailag helyesen felállított sorrendben a műtrágyázás, az öntözés, a szakszerű gyephasznosítás valamint a gyep ápolási munkáinak precíz elvégzése szolgálnák leginkább a gyepgazdálkodás hasznát, szemben a gazdálkodók által felállított sorrenddel. A gyepterületek felülvétele, vagy esetleges újratelepítése a termelők által használt - sok esetben elgyomosodott, kritikusan alacsony hozamú - területeket látva érthető. Ugyanakkor a sorrend szakmai kifogásolhatósága a gazdálkodók szaktudásának hiányosságaira enged következtetni, többek között az istállótrágya kijuttatást a második

helyen jelölték meg, amelynek termésmnövelő hatása egyéb növényi trágyákkal szemben kisebb, kezelése, kijuttatása körülményesebb. A tényező előkelő helyét abban látom, hogy a megkérdezettek jelentős részének (13%-uk nem tart állatot) van állatállománya, így szervesstrágyája is.

A kérdőív utolsó, 24. kérdésében felmértem, hogy a gazdálkodók mely állatfaj állományának fejlesztését tartják perspektivikusnak. A 118 gazdálkodó kérdőíveiből 8 nem értékelhető, 2 gazdálkodó nem tudott választ adni erre a kérdésre. Az eredményeket az 1. ábra mutatja.

1. ábra: A perspektivikusnak tartott állatfajok

A gazdálkodók több mint 53%-a a juhállományának fejlesztését látta kézenfekvőnek, 26,8%-uk a szarvasmarha állományt kívánta fejleszteni, míg a sertés, ló és kecskeállomány növelését mindössze 7,2%-uk jelölte meg. A válaszadók jelentős része (12,8%-a) egyik állatfaj állományának jövőbeli fejlesztését nem látta indokoltnak.

Összevetve a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei juhállomány adatokkal (2. táblázat) a válaszok eredményeit, látható, hogy a fejlesztési elképzeléseket a gazdák képesek voltak realizálni.

2. táblázat: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye juhállománya

Évek	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye juhállománya (egyed)	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állományának aránya az országos állományból (%)
2003	232.000	17,9
2004	192.000	13,74
2005	173.000	12,31

Forrás: KSH, 2004, 2005, 2006

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programban szereplő gyepgazdálkodók körében 2003 nyarán elvégzett interjúk, a gyepgazdálkodást fejlesztő lehetőségekre adott termelői válaszok alapján a következő tapasztalatokat vonjuk le:

- A gazdák a fejlesztési tényezők között első helyen jelölték meg a gyepek újratelepítését, második helyen az istállótrágyázást, míg harmadik helyen a szakszerű legeltetéses és agronómiai használatot tartották fontosnak.
- Ezzel a véleményükkel nem értek egyet, véleményem szerint az általuk hátrébb sorolt műtrágyázás, öntözés, szakszerűbb gyephasznosítás fejleszteni inkább a gyepgazdálkodást.
- Az öntözést, mint nyitott rész kérdésre adott választ a gazdálkodók 25,4%-a jelölte meg, mely figyelemre méltó.
- Fontosnak tartották még az ápolási munkák időben való elvégzését, a felületést és a műtrágyázást, a nyitott rész kérdéscsben, pedig a legelőkertek kialakítását, és az intenzívebb legelő kialakítását, mellyel egyetértek.
- Az interjúk elkészítése, a gazdák meglátogatása során, illetve több gazdálkodó egybehangzó véleménye alapján megállapítjuk, hogy a célprogram által támasztott szigorú követelmények betartása nehezen volt kivitelezhető, mely eredménye lehet annak, hogy a gazdálkodók nem szoktak még hozzá ehhez a gazdálkodási módhoz. A kedvezőtlen időjárású években (pl. az aszályos 2003-as év) a támogatások nem fedezik a gazdák veszteségeit.
- A gazdálkodók 53%-a a juhállomány fejlesztését tervezte, mely állománynövekedés valóban a statisztikai adatokból is észűrhető, 2003-ig növekedett, ettől kezdve csökkenésnek indult a juhállomány. Tehát az állatállományra vonatkozó fejlesztési elképzeléseiket képesek voltak megvalósítani.

Javasoljuk azokon a területeken, amelyekre nem vonatkoznak a természetvédelem rendszabályai a gyepterületek művelésének 'intenzívebbé' tételét, az öntözés, kisadagú tápanyag utánpótlás, többszöri kaszálás elvégzését.

Irodalomjegyzék

- KSH, 2004. Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2003. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
 KSH, 2005. Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2004. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
 KSH, 2006. Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2005. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest